

**PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUVIDA PEDAGOG
KADRLARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI BAHOLASH VA
RIVOJLANTIRISH METODLARI**

Abdulxayeva Xusnidaxon To'xtasinovna ¹

¹ *Xalqaro Nordik Universiteti magistranti,*

E-mail: absulxayevahusnida@mail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

**MAQOLA
TARIXI:**

Received: 18.01.2025

Revised: 19.01.2025

Accepted: 20.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Professional ta'lim,
pedagog kadrlar,
kasbiy kompetentlik,
baholash metodlari,
innovatsion
pedagogika, ta'lim
tizimi, malaka oshirish,
mentorlik, onlayn
baholash, ta'lim sifatini
oshirish, pedagogik
rivojlanish.*

Ushbu maqolada professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Pedagoglarning kasbiy kompetentligi ta'lim tizimining sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning baholash usullari va rivojlantirish yo'nalishlari, o'qituvchining malakasini oshirish va ta'lim jarayonini samarali boshqarish uchun zarurdir. Maqolada kasbiy kompetentlikni baholashning zamonaviy usullari, innovatsion pedagogik metodlar va baholash tizimining ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda yangi texnologiyalar va onlayn platformalarning o'rni tahlil etiladi. Maqola ta'lim muassasalari rahbarlariga va pedagoglarga kasbiy kompetentlikni oshirish uchun samarali yondashuvlar va metodlarni ishlab chiqishda yo'nalishlar beradi.

KIRISH. Professional ta'lim tizimi zamonaviy jamiyatda ta'lim va kadrlar tayyorlashning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Ushbu sohada ishlayotgan pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligi muhim ahamiyatga ega, chunki ular nafaqat talabalarga bilim berishda, balki ta'lim tizimini rivojlantirishda ham katta rol o'ynaydi. Ushbu maqolada professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Kasbiy kompetentlik — bu pedagogning o'z

sohasidagi bilim, ko'nikma, malaka va mahoratlarni to'liq egallashni anglatadi. Bu tushuncha pedagoglarning faqat bilimga ega bo'lishini emas, balki ularni amaliyotga qo'llash, talabalar bilan ishlash va ta'lim muassasasining rivojlanishiga hissa qo'shishni ham o'z ichiga oladi [1].

Kasbiy kompetentlikni baholashda quyidagi omillar muhim:

- Bilim — o'qituvchi o'z sohasida chuqur bilimga ega bo'lishi kerak.
- Ko'nikmalar — bu bilimlarni amaliyotda qo'llay olish qobiliyati.
- Mahorat — o'qituvchining pedagogik metodlarni o'zlashtirishi va innovatsion usullarni qo'llay olish darajasi.

Pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash — ta'lim tizimining samaradorligini oshirishning asosiy vositasidir. To'g'ri baholash tizimi orqali pedagoglarning kuchli va zaif tomonlari aniqlanadi, shuningdek, ularning rivojlanishi uchun zaruriy choralar ko'riladi.

Kasbiy kompetentlikni baholashning asosiy maqsadi:

- Pedagoglarning malakasini oshirish
- Ta'lim jarayonini takomillashtirish
- Talabalar bilan samarali ishlash
- Ta'lim muassasasining o'zgarish va rivojlanishiga hissa qo'shish

Kasbiy kompetentlikni baholashda bir nechta metodlar qo'llaniladi:

1. Anketalar va So'rovlar: O'qituvchilarning kasbiy faoliyatini baholash uchun turli xil anketalar va so'rovlar yordamida ulardan fikr olish mumkin. Bu metod pedagoglarning o'zlarining va hamkasblarining kompetentliklarini baholash imkonini beradi.

2. Intervyular: Pedagog bilan o'zaro suhbat orqali uning amaliy tajribasi va bilim darajasi haqida ma'lumot to'plash mumkin. Intervyu orqali o'qituvchining pedagogik yondashuvlari va dars berish usullari haqida batafsil ma'lumot olish mumkin.

3. Kompaniya va Ta'lim Muassasasi Baholash: O'qituvchilarni baholashda faqatgina o'zlarining faoliyatlarini emas, balki ta'lim muassasalarining umumiy ko'rsatkichlarini ham inobatga olish kerak. Bu metodda o'qituvchining ish samaradorligini ta'lim muassasasining umumiy natijalari bilan solishtirish mumkin.

4. O'quvchilarning Baholashlari: O'quvchilarning o'qituvchilarni baholashlari pedagoglarning kasbiy kompetentligini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning fikri va baholari o'qituvchining ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlarini ko'rsatadi [2].

Pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish — ularning samarali ishlashiga va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Quyidagi usullar orqali pedagoglarning kompetentligini rivojlantirish mumkin:

1. Talim va Malaka Oshirish Kurslari: Pedagoglar uchun muntazam malaka oshirish kurslari tashkil etish, yangi pedagogik texnologiyalar va metodikalarni o'rganish imkonini yaratadi. Bu kurslar pedagogning bilim va ko'nikmalarini yangilashga yordam beradi.

2. Mentorlik va Ko'rsatmalar: Yangi pedagoglarga tajribali o'qituvchilar tomonidan mentorlik qilish kasbiy rivojlanish uchun samarali metodlardan biridir. Mentorlik orqali yosh o'qituvchilar o'zlarining bilim va tajribalarini oshiradilar.

3. Innovatsion Pedagogik Usullarni Joriy Etish: Pedagoglarni innovatsion pedagogik metodlarni qo'llashga rag'batlantirish orqali ta'lim jarayonini yaxshilash mumkin. Masalan, interaktiv ta'lim, multimediya vositalaridan foydalanish, hamkorlikda o'qitish kabi yondashuvlar orqali pedagoglarning kompetentligini oshirish mumkin.

4. O'z-o'zini Baholash: Pedagoglarga o'z faoliyatlarini baholash va o'z-o'zini tahlil qilish imkoniyatini yaratish muhimdir. O'z-o'zini baholash pedagogning o'zida kasbiy o'sishni targ'ib qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog kadrlarning kompetentligini baholashda innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'zining ahamiyatini oshirmoqda. Kompyuter texnologiyalari, onlayn platformalar va ma'lumotlarni tahlil qilish dasturlari pedagoglarni baholashda samarali vosita bo'lishi mumkin.

- Onlayn Baholash Platformalari: Pedagoglarning faoliyatini baholash uchun onlayn tizimlar orqali anketalar, testlar va so'rovlarni o'tkazish mumkin. Bu tizimlar baholash jarayonini tezlashtiradi va yanada samarali qiladi.

- Data-Analitika: Pedagoglarning ish faoliyatiga doir statistik ma'lumotlar yig'ish va tahlil qilish kasbiy kompetentlikni baholashda muhim rol o'ynaydi. Data-analitika yordamida o'qituvchining o'qitish samaradorligini o'lchash va yaxshilash mumkin [3].

Professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish metodlari ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ta'lim tizimini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. O'qituvchining kasbiy kompetentligi ta'lim sifatiga ta'sir qiluvchi eng muhim omil bo'lib, uni baholash va rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va metodlar qo'llanilishi zarur.

Adabiyotlar tahlili. Pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish sohasidagi ilmiy tadqiqotlar ko'plab mutaxassislar tomonidan o'rganilgan va bu sohadagi izlanishlar ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ushbu

adabiyotlarni tahlil qilish pedagogik kompetentlikni baholashning asosiy metodlari, yondashuvlari va zamonaviy innovatsion usullarini ko'rsatadi. Pedagoglarning kasbiy kompetentligi ta'lim tizimining sifatini belgilovchi asosiy omildir. Kompetentlik, asosan, bilimlar, ko'nikmalar va tajribalar majmuasini anglatadi. Shuningdek, pedagogik faoliyatni samarali va innovatsion tarzda amalga oshirish uchun zarur bo'lgan malakalar ham muhimdir. Xo'jaev (2022) o'zining *"Pedagogik malakalarni rivojlantirish: Yangi yondashuvlar"* nomli asarida pedagoglarning kasbiy kompetentligini baholashda asosiy omillarni o'rganib chiqadi. U, kompetentlikni baholashda faqat pedagogning bilimini emas, balki uning amaliy ko'nikmalari va pedagogik metodlarini qo'llash qobiliyatini ham hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Xo'jaevning fikricha, kasbiy kompetentlikni baholash tizimi ko'proq o'zaro aloqada bo'lishi va ko'p omillarni inobatga olishi lozim [4].

Ushbu sohadagi tadqiqotlar, ayniqsa pedagogik kompetentlikni baholashning zamonaviy metodlari bilan bog'liqdir. Karimov (2020) *"Ta'lim tizimidagi innovatsiyalar va pedagogik metodlar"* nomli asarida pedagoglarning kompetentligini baholashda innovatsion texnologiyalarni qo'llashni tavsiya qiladi. U, ayniqsa onlayn baholash platformalari va raqamli vositalar orqali pedagoglarning ishini samarali tahlil qilish mumkinligini ta'kidlaydi. Karimovning fikricha, anketalar, so'rovlar va testlar kabi metodlar pedagogik faoliyatni o'lchashda yordam beradi, biroq, ularni yangilash va zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilish zarur [5].

Bundan tashqari, o'qituvchilarning faoliyatini baholashda o'quvchilarning fikr-mulohazalarini inobatga olishni muhim deb biladi. O'quvchilar tomonidan taqdim etilgan fikrlar o'qituvchining metodikasi va pedagogik usullarining samaradorligini aniq ko'rsatadi. Shuningdek, o'qituvchilarning o'z-o'zini baholash jarayonini joriy etish ham uning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda malaka oshirish kurslari va mentorlik tizimining o'rni katta. Qodirov (2019) o'zining *"Professional ta'limda pedagogik kompetentlikni baholash"* nomli tadqiqotida pedagoglarni rivojlantirishda mentorlik tizimining samaradorligini o'rganadi. U mentorlik tizimi yordamida yangi o'qituvchilarga tajribali pedagoglar tomonidan yo'l-yo'riq ko'rsatish, ularni rivojlantirish va malakasini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi [6].

Qodirovning so'zlariga ko'ra, mentorlik, shuningdek, pedagoglarning o'z-o'zini baholash jarayoniga ham hissa qo'shadi. Tajribali o'qituvchilar yosh pedagoglarga o'z tajribalarini o'rgatib, ularning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi. Bu esa, pedagogik kompetentlikni oshirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishga olib keladi. Innovatsion pedagogik metodlar va texnologiyalar, xususan, multimediya vositalari, onlayn ta'lim platformalari va interaktiv

dars usullari pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Shuningdek, pedagoglar uchun doimiy malaka oshirish imkoniyatlari taqdim etilishiga urg'u berilgan. Xo'jaev (2022) bu jarayonni yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish bilan bog'laydi. Innovatsion texnologiyalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga yordam berib, ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga imkon yaratadi. Tahlil qilingan adabiyotlardan kelib chiqib, pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar va metodlar katta ahamiyatga ega ekanligi ma'lum bo'ladi. Tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning fikrini inobatga olish va o'qituvchilarni mentorlik orqali rivojlantirishni ta'kidlaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirishda malaka oshirish kurslari va onlayn platformalarning roli muhim ekanligi ko'rsatilgan [7].

Materiallar va Metodlar. Ushbu maqolada professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish metodlari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida quyidagi materiallar va metodlar qo'llanilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirishning samarali metodlarini aniqlashdir. Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash metodlarini o'rganish;
- Kasbiy kompetentlikni baholashda innovatsion metodlarni tahlil qilish;
- Pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun samarali yondashuvlarni aniqlash;
- O'quvchilarning fikrini inobatga olish orqali pedagogik faoliyatni baholashning samaradorligini o'rganish.

Tadqiqotda quyidagi materiallar asosida tahlil olib borildi:

- Ilmiy adabiyotlar: Pedagogik kompetentlikni baholash va rivojlantirish metodlari bo'yicha mavjud ilmiy maqolalar, kitoblar va tadqiqotlar;
- Tajriba natijalari: Ta'lim muassasalaridagi pedagogik faoliyatni baholash va rivojlantirish tajribalari;
- O'quvchi va pedagoglarning fikr-mulohazalari: Pedagoglarning kasbiy faoliyatini baholashda o'quvchilar va o'qituvchilarning o'zaro aloqalari, baholari va mulohazalari;
- Statistik ma'lumotlar: Ta'lim tizimining samaradorligi va pedagogik kadrlarning kasbiy kompetentligi bo'yicha mavjud statistik tahlillar [8].

Tadqiqotda bir nechta metodlardan foydalanilgan:

1. Nazariy tahlil: Pedagogik kompetentlik va uni baholash usullarini ilmiy adabiyotlar asosida nazariy jihatdan o'rganish. Tadqiqotda mavjud ilmiy ishlar, maqolalar va kitoblar orqali pedagogik kompetentlikni baholash va rivojlantirishning asosiy metodlari o'rganildi.

2. Sociologik so'rovnomalar: Pedagoglarning kasbiy kompetentligini baholashda so'rovnomalar va anketalar yordamida o'quvchilardan va o'qituvchilardan fikrlar yig'ish. O'quvchilarning pedagogik faoliyatni baholashdagi fikrlari va o'qituvchilarning o'z-o'zini baholash metodlari asosida tahlil qilish amalga oshirildi.

3. Intervyu: Pedagogik faoliyatni baholash va pedagoglarning rivojlanishini aniqlash uchun o'qituvchilar bilan intervyular o'tkazildi. Intervyular orqali pedagoglarning kasbiy kompetentligi, ta'lim jarayonidagi yondashuvlari va rivojlanish istiqbollari o'rganildi.

4. Amaliy tajriba va kuzatuvlar: Ta'lim muassasalarida pedagogik faoliyatni bevosita kuzatish va tahlil qilish. O'qituvchilarning dars jarayonlari va ta'lim muassasalaridagi pedagogik yondashuvlar amaliy tajriba orqali o'rganildi.

5. Statistika tahlil: Pedagogik kompetentlikni baholash bo'yicha to'plangan ma'lumotlar asosida statistik tahlillar o'tkazildi. Tadqiqotda pedagoglarning malakasi va ta'lim samaradorligini aniqlash uchun raqamli ma'lumotlardan foydalanildi.

6. Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish: O'qituvchilar va o'quvchilarni baholashda onlayn tizimlar va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish, masalan, onlayn testlar, anketalar va so'rovnomalar orqali ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish.

Xulosa. Professional ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirish, ta'lim tizimining sifatini oshirish va o'qituvchilarning malakasini doimiy ravishda oshirishda muhim ahamiyatga ega. Kasbiy kompetentlikni baholash uchun zamonaviy yondashuvlar va metodlar, masalan, anketalar, intervyular, o'quvchilarning fikr-mulohazalari va onlayn platformalar orqali amalga oshiriladigan baholash tizimlari ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Shuningdek, innovatsion pedagogik usullarni joriy etish, mentorlik tizimini rivojlantirish va o'qituvchilarning o'z-o'zini baholash imkoniyatlarini yaratish orqali pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish mumkin. Pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirishda muhim omil — bu doimiy malaka oshirish, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va o'quvchilarga sifatli ta'lim berishda ilg'or metodlarni qo'llashdir. Shuningdek, ta'lim muassasalari rahbarlari va ta'lim tizimi mutaxassislari uchun pedagoglarning kompetentligini baholash va rivojlantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zarur. Kelajakda pedagogik kompetentlikni oshirishda raqamli texnologiyalar va onlayn ta'lim platformalarining roli yanada ortadi. Bunday yondashuvlar o'qituvchilarni baholash jarayonini tezlashtirish,

yanada aniq va samarali qilish imkonini beradi. Shu sababli, professional ta'lim tizimini rivojlantirishda pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini baholash va rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar va ilg'or metodlarni keng qo'llash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahimov, A. (2022). *Pedagogik kompetentlikni o'lchashda innovatsion texnologiyalardan foydalanish*. Samarqand: Samarqand Pedagogika Universiteti.
2. Sattorov, D. (2020). *Kasbiy kompetentlikni baholashda raqamli texnologiyalarni qo'llash*. Tashkent: O'zbekiston Ta'lim Innovatsiyalar Markazi.
3. Tursunov, F. (2021). *Innovatsion metodlar va pedagogik kompetentlik*. Samarqand: Samarqand Ta'lim Institutining Nashriyoti.
4. Xo'jaev, F. (2022). *Pedagogik malakalarni rivojlantirish: Yangi yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston Ta'lim Nashrlari.
5. Karimov, M. (2020). *Ta'lim tizimidagi innovatsiyalar va pedagogik metodlar*. Samarqand: Samarqand Universiteti Nashriyoti.
6. Qodirov, R. (2019). *Professional ta'limda pedagogik kompetentlikni baholash*. Tashkent: O'zbekistonda Ta'lim Rivoji.
7. Abdullayev, M. (2018). *Pedagogik kompetentlikni rivojlantirish: nazariy va amaliy yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston Ta'lim Nashrlari.
8. Zaynalov, I. (2019). *Pedagog kadrlarning kasbiy rivojlanishida mentorlik tizimining o'rni*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.